

בשביל ד' דברים נגזר על משה שלא יכנס לא"י

דיאמר ד' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (ג' כ"ו) הטעם על חציבות אל תוסף הוא מונח רביע.

וי"ל דצעה"ט כתב רב לך, הרבה פעמים עשית כנגדי, אמרת שלח נא ציד תשלח (שמות ד' י"ג) ולמה הרעותה (שם ה' כ"ב) האלן וקקר (בהעלותך י"א כ"ב) והסלע (חוקת כ') אי אפשר לי לסבול לך יותר עכ"ל.

ולכן הטעם על חציבות אל תוסף הוא מונח רביע, שאמר הקצ"ה למשה, שיותר מאילו ארבע פגמים א"ל לסבול, ולכן לא תכנס לארץ רק תמות בחו"ל.

משה רצה ליכנס לא"י כדי שיוכל לעבר השנה

עלה ראשה פסגה וגו' וראה עיניך כי לא תעבור את הירדן הזה (ג' כ"ז) במדרש (מוצא צישמח משה) צשעה שאמר הקצ"ה למשה לא תעבור את הירדן הזה אמר משה יחי ראובן ואל ימות ונ"ב.

וי"ל דרך דרוש, דצמגלה עמוקות (ואתחנן אופן פ"ט) מצואר שמה רבינו רצה ליכנס לא"י שרצה לעבר השנה, וזה שאמר לעברה נא לעבר השנים, ויען כי מלך הוא ואין מושיבין מלך בעיבור השנים משום חילולתיו (אפקינא) שירצה שישמך חודש ויקבלו שכר עוד חודש כמצואר צסנהדרין (דף י"ח:) לכן לא נכנס משה רבינו לא"י.

וצספר לקט יוסף (ערך משה אות מ"ו) כתב דמשה רבינו היה מלך, משום דמלך צריך להיות משצט שלישי, וכיון שראובן הוה צמנין השצטים שפיר הוה לוי שצט שלישי ולכן היה מלך, וצזה יוצן המדרש כיון שאמר הקצ"ה למשה לא תעבור את הירדן, ע"כ דמלך הוא ואין מושיבין מלך לעיבור השנים, וע"כ דראובן הוה צכלל השצטים, ולכן היה משה שצט שלישי, ושפיר אמר יחי ראובן ואל ימות כי לא חטא דהא נחשב צכלל השצטים וא"ש.

טעם שמשימין היד על העינים
באמירת שמע ישראל

שמע ישראל ד' אלהינו ד' אחד (ו' ד') במדרש מוצא צישמח משה (צשלח) מהיכן זכו ישראל לק"ש ממנ"ת ונ"ב, גם ליתן טעם שמשמין היד על העינים באמירת שמע ישראל כמו"ש צמסכת צרכות (דף י"ג:) צק"ש של ר' יודא הנשיא.

ואולי יתבאר צע"ה דצחלקי אצנים להג"ר דוד לידא (יתרו) כ' שלכן אמר הקצ"ה למשה צמעמד הר סיני (יתרו י"ט ט') הנה אנכי צא אליך צעצ העגן צעצור ישמע העם צדצרי עמך, דיש צאדם ה' חושים, והם ראה שמיעה מישוש ריח טעם, וכשאחד מהם צמתמעט השני צמתרצה, ולכן נראה הקצ"ה צעצ העגן ולא ראו כלום, ונחמעט חוש הראיה ונחצרה חוש השמיעה, וישמע העם צדצרי עמך. ועיין צמאור עינים צשלח עה"פ ויאמר אם שמוע תשמע ד"ה והנה הסומא.

לכן צאומרו שמע ישראל ורצה לשמוע היטיב צכל השלימות צריך למעט כח הראיה ומכסה עיניו, ואז צמתרצה כח השמיעה ואז שמוע ישמע היטב צאומרו שמע ישראל.

וד"ש צמדרש מהיכן זכו ישראל לקריאת שמע, היינו שישמע היטב ע"י שימת היד על העינים, לז"א ממנ"ת שהקצ"ה אמר למשה צמעמד הר סיני הנה אנכי צא אליך צעצ העגן צעצור ישמע העם צדצרי עמך, שאם נחמעט חוש הראיה נחצרה חוש השמיעה, וישמע העם צדצרי עמך, כן צשימת היד על העינים יתרצה שמע ישראל.

הפטורת נחמו נחמו עמי

בספה"ק זרע קודש איתא נחמ"ו נחמ"ו עולה יח"ק ונ"ב, וי"ל דצספר יגל יעקב (סוף ואתחנן) מצואר נחמו נחמו עמי כפל לשון, קאי על מקדש של מעלה ומקדש של מטה, שמתחמים צצנין מקדש של מטה וכנגדו מקדש של מעלה ע"כ.

ובתפלת מוסף של ר"ה אנו מתפללין, או"א זכרנו צזכרון טוב לפניך וכו' ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו, ומסיימין ועקידת יצחק לזרעו היום צרחמים תזכור, הנה פתח צכד וסיים צחצית, פתח צצקשה ותראה לפניך לשון ראה, וסיים ועקידת יצחק לזרעו היום צרחמים תזכור לשון זכירה.

וביא"ר היש"מ צפרשת וירא צשם ספר אמרי צנימין, דרש"י כתב צפרשת צחקותי (כ"ו מ"ב) עה"פ, וזכרתי את צרייתי יעקוב, ואף את צרייתי יצחק, ואף את צרייתי אברהם אזכור והארץ אזכור, שלא כתיב זכירה גם יצחק, דאפרו של יצחק נראה לפניו צצור ומונח על גבי המוצא.

בתולות כי שם היו נמצאים כל ישראל, ועתה שנחרצ הצית ואין עולין לרגל, בתולות מונחות בקרן זוית ואין דורש ואין מבקש, וע"ז אמר ירמיהו בתולותיה נוגות והיא מר לה.

ובמסכת תענית (דף ל:): מוצא ששה דברים שצבצורם קצבו יום ט"ו באב ליו"ט, עולא אמר יום שציטל הושע בן אלה פרוקדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל ואמר לאיזה שירצו יעלו, נמצא שבזמן ירבעם בן נבט לא עלו לרגל, ונתמעטו ג"כ הזיווגים שהיו רגילים לעשות צעת עליה לרגל.

ולכן בט"ו באב - יום שציטל הושע בן אלה פרוקדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל, וחזרו לעלות לרגל, שוב המשיכו לזווג זיווגים צירושלים כמקדם, ושפיר עוררו אז צנות ירושלים את הצחורים ואמרו להם בחור שא נא עיניך וראה מה אתה צורר לך, אל תתן עיניך צנוי תן עיניך צמשפחה, שקר התן והצל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל, ואומר תנו לה מפרי ידיה ויהללה בשערים מעשיה.

בט"ו באב מוסיפין בתורה כדי שירדו גשמים

במסכת תענית (דף ל"א:)) איתא ל"ה ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכו' מכאן ואילך דמוסיף יוסף, וכו' רש"י מחמשה עשר באב ואילך, דמוסיף לילת על הימים לעסוק בתורה יוסף חיים על חייו.

ראולי יש ליתן טעם שמוסיפין בלימוד התורה מט"ו באב ואילך, דבאמרי נועם (ט"ו באב אות צ') ביאר אומרים במסכת תענית (דף כ"ה:): תנו רבנן מעשה צרבי אליעזר שגזר שלש עשרה תעניות על הצבור ולא ירדו גשמים באחרונה, התחילו הצבור לנאח, אמר להם תקנתם קברים לעצמכם געו כל העם בצכיה וירדו גשמים, הכוונה שאמר להם עשו לכם קברים רמוז על יום ט"ו באב, אשר צו פסקו מתי מדבר שהיו עושים קברים לעצמם. ומזה היה מעורר המקור של התחלת הרצון של ימות הגשמים שהוא בט"ו באב, ועי"ז ירדו הגשמים עכ"ד.

ובמסכת תענית (דף ז:): איתא א"ר ר' קטינא אין הגשמים נעצרים אלא בשביל ציטול תורה, ולכן ביום ט"ו באב מוסיפין בלימוד התורה וממשיכין בזה גשמים.

yonafriedman@thejnet.com

אמנם חז"ל אמרו במסכת תענית (דף ה'). מ"ד (הושע י"א י' הפטורה ויאח לספרדים) בקרבן קדוש ולא אצוא בעיר, משום דבקרבן קדוש לא אצוא בעיר, א"ל הכי א"ר יוחנן, אמר הקב"ה לא אצוא צירושלים של מעלה, עד שאצוא לירושלים של מטה ע"כ, א"כ צעדו הקב"ה צביהמ"ק של מעלה, באמת נראה לפניו אפרו של יחזקאל צבור על המזבח, אבל אחר חורבן צביהמ"ק של מטה, שוב לא נראה לפני הקב"ה אפרו של יחזקאל צבור על המזבח, דהא אין הקב"ה נכנס למקדש של מעלה, רק זוכר אפרו של יחזקאל שהוא צבור על המזבח.

רבזה מדוייק מאד נוסח בקשתינו, שאנו מתפללין על להבא, ותרעה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יחזקאל, היינו שיצנה צביהמ"ק של מטה, ואז יכנס הקב"ה לצביהמ"ק של מעלה, ותרעה לפניו אפרו של יחזקאל צבור על המזבח, אבל עכשיו שאין לנו צביהמ"ק, אנו אומרים ועקידת יחזקאל לזרעו היום צרחמים תזכור, היום שאין לנו צביהמ"ק, לכל הפחות יזכור הקב"ה אפרו של יחזקאל צבור על המזבח, והוסיף היש"מ על זה, שא"א ראה שצביהמ"ק יהיה חרוב, לכן התפלל ד' יראה אשר יאמר היום בזה ד' יראה, התפלל על הראיה שלא יהיה בזמן שצביהמ"ק יחרב עכ"ד היש"מ.

והשתא יובן נחמ"ו נחמ"ו עולה יח"ק, דכשיצנה מקדש של מטה שוב יכנס הקב"ה למקדש של מעלה ויראה אפרו של יחזקאל צבור על המזבח, לכן מרומז יחזקאל במספר נחמ"ו נחמ"ו כנגד מקדש מטה ומקדש של מעלה.

ל"ה ימים טובים לישראל כט"ו באב

במסכת תענית (דף כ"ו:): איתא, א"ר שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן צנות ירושלים יוצאות בכלי לזן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו, וכו' וצנות ירושלים יוצאות וחולות צכרמים, ומה היו אומרות, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה צורר לך, אל תתן עיניך צנוי תן עיניך צמשפחה, וכו' ויל"ד למה דוקא בט"ו באב היו צנות ישראל אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה צורר לך.

ויש לבאר דבאיכה (א' ד') כתיב דרכי ציון אצלות מבלי צאי מועד כל שעריה שוממין כהנייה נאנחים בתולותיה נוגות והיא מר לה, וכו' רש"י צאי מועד עולי רגלים, וצלחם דמעיה על איכה ממדרש שמואל ביאר בתולותיה נוגות, לפי כשעלו עולי רגל לירושלים היו מזווגים זיווגים צחורים עם